

LOKALE MIDDENVELDORGANISATIES MAPPEN: METHODOLOGISCHE BESCHRIJVING EN EVALUATIE VAN EEN BELGISCHE MAPPINGSBENADERING

Ontwerp van methodologische nota¹

Oktober 2018

Lise Szekér & Guy Van Gyes

Overzicht

1.	Inleiding	3
2.	Doel en opzet van de lokale mapping	4
2.1	Doel van de lokale mapping	4
2.2	Afbakening: what to map?	5
	Definiëring van een 'middenveldorganisatie' en 'burgerinitiatief'	5
	Thematische en sectorale afbakening	6
	Afbakening op organisatieniveau	7
	Geografische afbakening	7
2.3	Methode van data verzameling	10
	Secundaire bronnen	10
	Bevoorrechte getuigen: random walk procedure	10
2.4	Variabelen van de mapping	11
a)	Basiselementen database	11
b)	Basisgegevens organisatie	11
c)	Organisatiekenmerken	12
d)	Functies/rollen (open veld)	12
e)	Relatie met overheden	12
f)	Contactgegevens vestiging (open velden)	13
g)	Gegevens contactpersoon (open velden)	13
h)	Algemene opmerkingen en informatie	13
3.	Evaluatie van de mappingsoefening: wat geleerd?	14
3.1	Methode van dataverzameling	14
	Bestaande lijsten/secundaire bronnen	14
	GoPress	15
	Nood aan valideren data	16

¹ Deze nota wordt nog aangepast. De definitieve versie wordt uiterlijk op 5 mei 2019 online geplaatst

	Random walk procedure	16
3.2	Wat te mappen?	18
3.3	Bijkomende issues in dataverzameling	19
3.4	Herclassificatie	19
4.	Algemene bemerkingen en conclusies	22
5.	Bibliografie	23

ONTWERP

1. Inleiding

Deze methodologische nota beschrijft enkel het proces van de lokale mappingsoefening. Gelijktijdig aan deze lokale mappingsoefening werd ook een mapping van het Vlaamse middenveld gedaan. De methodologie hiervoor was op verscheidene vlakken afwijkend aan deze lokale mappingsoefening. De definiëring en afbakening van wat in de context van CSI Flanders onder middenveld en burgerinitiatief worden verstaan, is weliswaar gelijklopend.

ONTWERP

2. Doel en opzet van de lokale mapping

2.1 Doel van de lokale mapping

De lokale mapping heeft volgende doelen:

- Een populatie samenstellen waaruit een steekproef kan getrokken worden voor een survey bij lokale middenveldorganisaties verspreid over Vlaanderen
- Het identificeren van enkele basisindicatoren en algemene gegevens over de organisaties (zoals statuut, contactgegevens, activiteit, ...)
- Naar analyses toe is het de bedoeling de bevindingen vanuit de lokale mapping te verwerken samen met bevindingen uit de lokale survey (die toelaat in te gaan op meer inhoudelijke aspecten, relatie organisatie en overheid, relatie met de burger, intern beheer van de organisatie, etc.)

In het projectvoorstel worden volgende doelstellingen gesteld voor de mappingsoefening (de Vlaamse en lokale mapping samengenomen) in combinatie met de verschillende surveys:

“The result of the activities in this WP will be an extensive and indepth mapping of trends and tendencies with regard to the intensity and the nature of the external relations of CSOs with citizens and governments and their internal dynamics. Furthermore we can formulate first conclusions on the similarities and differences between domains of CS and between types of CSOs. Very relevant in this regard are the similarities and differences between the central and the local level and the shifts between the two levels: the number, nature and types of the CSOs; the amount of financial support in total and subdivided across the policy domains; the nature of the relations with citizens; for which types of CSOs is the local level becoming more important, for which ones the central level?

The main insights from this mapping exercise will be used to develop a web-based Atlas of Flemish CSOs. In this Atlas the overview of the CSOs will be presented and the most relevant trends in the relations of these CSOs with governments and with citizens will be visualized.”

Concreet werd de mappingsoefening opgestart vanuit volgende concrete uitgangspunten en doelen:

- Een breedbeeld kunnen geven van het lokale middenveld in Vlaanderen, met andere woorden iets – een beperkt aantal variabelen - kunnen zeggen over veel organisaties
- Een systematische aanpak van de mapping met het doel om breed en representatief te zijn, maar geen exhaustieve mapping (niet mogelijk) van het hele lokale middenveld in Vlaanderen
- Het verzamelen van de noodzakelijke gegevens voor het opstellen van een populatie voor de lokale survey (m.a.w. inclusief de nodige contactgegevens van de organisaties voor een vlotte uitrol van survey, achtergrondinformatie over de organisatie voor een goede steekproeftrekking en analyse van de survey, etc.)

De beoogde output en producten van deze mappingsoefening zijn:

- Een eenvormige **database** van lokale middenveldorganisaties in een aantal Vlaamse steden en gemeenten, met contactgegevens en variabelen voor steekproeftrekking en uitrol van de survey, enkele eerste analyse-variabelen.

- 'Atlas of Flemish CSOs': een reeks infographics en beknopte visuele voorstellingen van de belangrijke trends op basis van bevindingen uit de mapping én lokale survey
- **Thematische trendbeschrijvingen** (in de vorm van spotlightpapers en panoramapapers) vanuit de bevindingen van de mapping én survey.

2.2 Afbakening: what to map?

Het doel van de lokale mappingsoefening was om een beeld te krijgen van de samenstelling en de morfologie van het lokale middenveld in Vlaanderen en de variatie en diversiteit die er is binnen Vlaanderen tussen steden en gemeenten. Hiervoor is het echter niet noodzakelijk om alle bestaande lokale middenveldorganisaties in héél Vlaanderen op te lijsten. Bovendien zou het in kaart brengen van alle bestaande lokale middenveldorganisaties in Vlaanderen een omvangrijke opdracht en een werk van lange adem zijn, dat hoogstwaarschijnlijk reeds achterhaald is voordat het gefinaliseerd kan worden. Bijgevolg was een eerste cruciale stap in de lokale mapping het maken van een afbakening welke organisaties gemapt zouden worden. Hierbij werd een afbakening gemaakt op verschillende vlakken: thematisch, geografisch en naar het type van organisatie (namelijk hoe definiëren we een 'middenveldorganisatie'). Deze grondige afbakening en selectie van onderdelen van het lokale middenveld laat ons toe een **breed en toch representatief beeld** te krijgen van het lokale middenveld in Vlaanderen.

Definiëring van een 'middenveldorganisatie' en 'burgerinitiatief'

Binnen het CSI Flanders project werd op basis van literatuurstudie en discussie met actoren uit het Vlaamse middenveld enkele kenmerken opgesteld van wat we als een middenveldorganisatie verstaan (cf. Nota over typologie van het middenveld in Vlaanderen). Deze kenmerken definiëren een **middenveldorganisatie** vanuit een breedbeeld optiek als een organisatie met

- een **maatschappelijk oogmerk**;
- die een **politieke of civiele rol en/of diensten** leveren die **niet exclusief** **privaat** zijn;
- en die ontstaan is vanuit een **privaat initiatief**.

Deze afbakening impliceert eerst en vooral dat organisaties, verenigingen en initiatieven met een uitsluitende of hoofdzakelijke focus op het creëren en versterken van sociale cohesie niet worden meegenomen in deze mappingsoefening. Het gaat hierbij om o.a. sportverenigingen (tenzij ze zeer expliciet ook een politieke of dienstverlenende rol opnemen), musea en beeldende kunsten, amateurkunsten, podiumkunsten, culturele centra en schouwburgen, bibliotheken en archieven.

Verder werd in de lokale mappingsoefening een nadrukkelijke focus gelegd op het opsporen van burgerinitiatieven. Hiertoe worden **burgerinitiatieven** gedefinieerd volgens de definitie van Noy en Holemans (2016). Dit zijn initiatieven die:

- gestart zijn vanuit de burger;
- waar burgers een zeg in hebben;

- waarin de burgers zelf actief zijn;
- die meer dan éénmalig activiteiten organiseren;
- die een maatschappelijk doel hebben.

Thematische en sectorale afbakening

De brede definiëring van een middenveldorganisatie leidt alvast tot een ietwat thematisch en sectorale afbakening van de focus. Hierbij kiezen we binnen CSI Flanders expliciet om **sportverenigingen** nooit mee te nemen, tenzij ze zeer expliciet een politieke of dienstverlenende rol opnemen die verder gaat dan het stimuleren van sporten en sociale cohesie. Daarnaast wordt de focus gelegd op **drie brede sectoren**: de welzijnssector, de sociale economie en de (sociaal-culturele) verenigingen.

De welzijnssector en organisaties uit de sociale economie werden enkel binnen de Vlaamse mapping in kaart gebracht, omdat deze omwille van hun officiële doelstellingen per definitie ruimer dan lokaal actief of toegankelijk moeten zijn (cf. Nota over Vlaamse mapping voor meer informatie). Bijgevolg ligt de focus van de lokale mapping op de (sociaal-culturele) verenigingen.

Vanuit het perspectief om met een open blik de variëteit aan middenveldorganisaties in Vlaanderen in kaart te brengen, werd (in tegenstelling tot de Vlaamse mapping) geen concrete thematische afbakening vooraf gemaakt. Dit moest bovendien toelaten ook onverwachte nieuwe thema's, organisaties en burgerinitiatieven mee op te nemen in de mapping. Elke organisatie die aan de definiëring van een middenveldorganisatie beantwoordde, werd initieel opgenomen in de mapping.

De definiëring van sectoren volgens de statistische nomenclatuur van economische activiteiten in de Europese Gemeenschap – **NACE-BEL 2008**² – werd als startpunt genomen om sector van de 'Verenigingen' een ruwe invulling te geven als leidraad in de mapping. Tabel 1 geeft een overzicht van de sector 94 – verenigingen en de subsectoren die hieronder beschreven worden in de NACE-BEL 2008 (FOD Economie, 2011). Daarnaast werd dit aangevuld met organisaties die vallen onder subsector 85.593 'sociaal-cultureel vormingswerk'.

Tabel 1. Sector "94 – Verenigingen" volgens NACE-BEL 2008 – niveau 5 digits

94	Verenigingen
94.1	Bedrijfs-, werkgevers- en beroepsorganisaties
	94.110 Bedrijfs- en werkgeversorganisaties
	94.120 Beroepsorganisaties
94.2	Vakverenigingen
	94.200 Vakverenigingen
94.9	Overige verenigingen
	94.910 Religieuze organisaties
	94.920 Politieke organisaties
	94.991 Verenigingen op het vlak van jeugdwerk
	94.992 Verenigingen en bewegingen voor volwassenen

² NACE-BEL 2008: <https://statbel.fgov.be/nl/over-statbel/methodologie/classificaties/nace-bel-2008>

94.993	Verengingen op het vlak van ziektepreventie en gezondheidsbevordering
94.994	Verengingen op het vlak van milieu en mobiliteit
94.995	Verengingen op het vlak van ontwikkelingsamenwerking
94.999	Overige verengingen, n.e.g. (o.a. verenigingen ter stimulering van een recreatief-culturele activiteit of hobby, verenigen voor het beschermen van en zorgen voor betere leefomstandigheden voor bepaalde groepen, dierenbescherming, verengingen ter ondersteuning van gemeenschaps- en onderwijsvoorzieningen, burgerinitiatieven en protestbewegingen

Bron FOD Economie (2011)

Afbakening op organisatieniveau

Aangezien het doel was om een beeld te krijgen van **alle** verenigingen die op lokaal niveau – binnen een stad of gemeente – een rol spelen voor de inwoners, werd er gekozen om **ook alle afdelingen of deelwerkingen** van Vlaamse middenveldorganisaties in de lokale mapping elk afzonderlijk op te nemen.

Geografische afbakening

Selectie van Vlaamse steden en gemeenten

Om een representatief beeld te kunnen krijgen van het lokale middenveld op basis van een lokale mapping binnen een beperkt aantal steden en gemeenten, werd ervoor gekozen een gestratificeerde steekproef van steden en gemeenten te trekken op basis van de sociaaleconomische typologie van gemeenten van Belfius (Belfius, 2007). Deze typologie werd herleid tot zeven types gemeenten waaruit op basis van bevolkingsverdeling een steekproef van 14 steden en gemeenten werd getrokken volgens toevalsgetallen en rekening houdend met een spreiding over de vijf Vlaamse provincies. Tabel 2 geeft een overzicht van de geselecteerde steden en gemeenten.

Tabel 2. Selectie van steden en gemeenten

Type	Gemeente	NIS code	Postcodes
Landelijke gemeenten			
	Gooik	23024	1755
	Ingelmunster	36007	8770
Woongemeenten	23% van de bevolking – 3 gemeenten geselecteerd		
	Zemst	23096	1980, 1981, 1982
	Nevele	44049	9850
	Schilde	11039	2970
Industriële basis	10% van de bevolking – 1 gemeente geselecteerd		
	Bornem	12007	2880
Semi-stedelijk	14% van de bevolking – 2 gemeenten geselecteerd		
	Heusden-Zolder	71070	3550
	Haaltert	41024	9450, 9451
Middelgrote steden	11% van de bevolking – 2 gemeenten geselecteerd		
	Diest	24020	3290, 3293, 3294
	Diksmuide	32003	8600
Regionale steden	8% van de bevolking – 1 gemeente geselecteerd		
	Kortrijk	34022	8500
Centrumsteden	20% van de bevolking – 3 gemeenten geselecteerd*		
	Antwerpen	11002	2000 (centrum), 2660 (Hoboken) en 2140 (Borgerhout)
	Gent	44021	11 wijken
	Hasselt	71022	3500
Brussel	1 gemeente geselecteerd – op basis van uniekheid**		
	Sint-Jans-Molenbeek	21012	1080

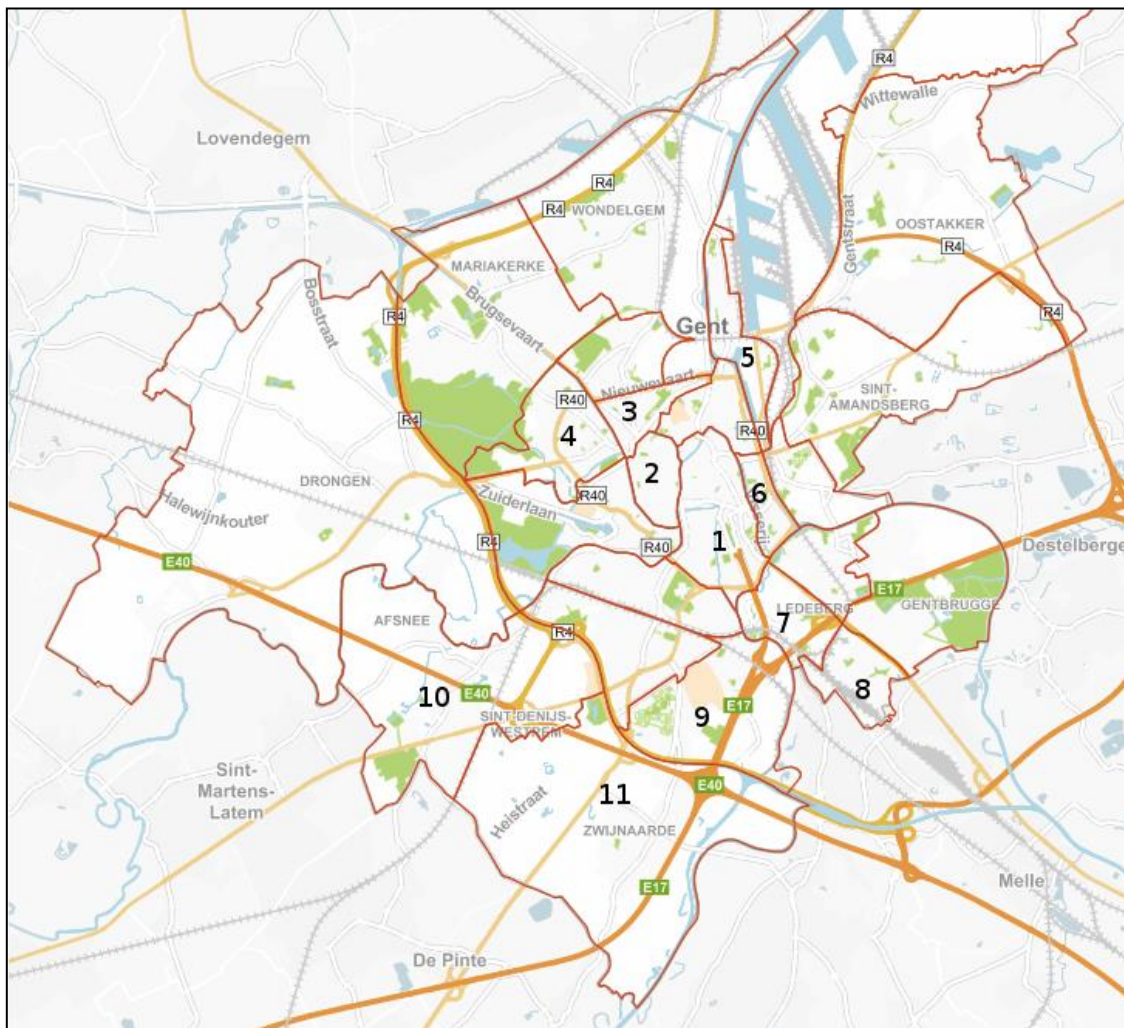
Aangezien de mappingoefening een tijdsintensieve opdracht is, werd er gekozen om in de regionale steden (Kortrijk) en de centrumsteden (Antwerpen, Gent en Hasselt) slechts **een deel van de stad** te bekijken voor de mapping.

In **Kortrijk** werd er gekozen om de mappingoefening te beperken tot postcode 8500 en dus niet naar de deelgemeenten te kijken.

In **Hasselt** werd enkel gekeken naar de stadskern. De deelgemeenten die na de fusie bij Hasselt werden gevoegd, werden niet meegenomen. Ook de gehuchten Kiewit, Godsheide en Rapertingen werden niet bekeken in de mapping.

In **Gent** werd er gekozen om de opdeling in wijken, zoals dit ook gebeurd in de stadsmonitor en de gemeentelijke werking, te gebruiken. In totaal zijn er 25 wijken in Gent. Hiervan werden at random wijken geselecteerd totdat 40% van de bevolking vertegenwoordigd was. Concreet ging dit om de 11 wijken zoals weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. De 11 geselecteerde wijken voor de mappingsoefening in Gent.
Deze wijken vertegenwoordigen 40% van de bevolking in Gent.

- 1 = Binnenstad
- 3 = Rabot – Blaisantveset
- 5 = Muide – Meulestede – Afrikalaan
- 7 = Ledeberg
- 9 = Nieuw Gent – UZ
- 11 = Zwijnaarde

- 2 = Elisabethbegijnhof – Papegaai
- 4 = Brugse poort – Rooigem
- 6 = Macharius – Heirnis
- 8 = Moscou – Vogelhoek
- 10 = Sint Denijs Westrem

In **Antwerpen** werd er gekozen om de bestaande indeling in districten te gebruiken voor de selectie van een deel van Antwerpen. Op basis van random selectie werken 3 districten geselecteerd, namelijk district Antwerpen centrum (postcode 2000), Hoboken (postcode 2660) en Borgerhout (postcode 2140).

Bijkomende focus op Brussel

Naast een mapping in steden en gemeenten in de 5 Vlaamse provincies, werd er gekozen om ook het lokale middenveld in Sint-Jans-Molenbeek in kaart te brengen, omwille van dienst unieke karakter. Ook hier werd enkel gekeken naar het lokale middenveld (en dus niet naar Vlaamse middenveldorganisaties die hun hoofdzetel in Sint-Jans-Molenbeek hebben).

2.3 Methode van data verzameling

De mapping van organisaties werd gedaan vanuit secundaire bronnen en gesprekken met bevoorrechte getuigen.

Secundaire bronnen

Als eerste stap werd voor elke gemeente gekeken naar de beschikbare secundaire bronnen (al dan niet online beschikbaar of ergens op te vragen).

- Beschikbare lijsten van verenigingen op o.a. de website van de stad/gemeente
- Ledenlijsten van adviesraden (cultuurraad, jeugdraad, seniorenraad, milieuraad, ...) – online te vinden of op te vragen
- www.goededoelen.be
- Vzwdatabank: zoeken op postcode
- Kruispuntbank ondernemen (KBO)/BelFirst: zoeken op postcode & NACE-code
- SISCA – platform voor sociaal cultureel volwassenenwerk en amateurkunsten
- www.socialekaart.be
- GoPress krantenarchief en lokale/regionale dagbladen of edities: laatste 3 jaar, namelijk 2014, 2015 en 2016. Selectie van nationale kranten: Laatste Nieuws, Nieuwsblad, Belang van Limburg en Gazet van Antwerpen. Vaste zoektermen: 'naam gemeente' + 'Samenwerking' of 'Vereniging' of 'protest'.

Bevoorrechte getuigen: random walk procedure

In een tweede fase werden gesprekken gepland met 'bevoorrechte getuigen' die nuttige en aanvullende informatie kunnen geven over het lokale middenveld in de gemeente. Dit gaat onder meer over mensen bij de gemeentelijke overheid, buurtwerkers, voorzitters van de adviesraden, koepelorganisaties en andere sleutelfiguren die uit gesprekken naar boven komen.

Voor deze gesprekken werd er gekozen om te werken via een systematische **random walk** of respondent-driven sampling, om ervoor te zorgen dat we diverse contacten hebben in elke gemeente. Hierbij werd diversiteit nagestreefd op vlak van leeftijd (-30 jaar/+30 jaar, man/vrouw, autochtoon/vreemde afkomst). Er werd gediversifieerd naar de grootte van de gemeente of stad:

- In de kleine gemeenten was het doel om minstens 5 personen te contacteren, waarvan minstens één persoon voor elk van volgende categorieën: man -30 jaar, man +30 jaar, vrouw -30 jaar, vrouw +30 jaar, persoon van vreemde afkomst;
- In de middelgrote gemeenten en steden was het doel om minstens 6 personen te contacteren, waarvan minstens één persoon voor elk van volgende categorieën: man -30 jaar, man +30 jaar, vrouw -30 jaar, vrouw +30 jaar, persoon van vreemde afkomst -30 jaar, persoon van vreemde afkomst +30 jaar;
- In de grote steden was het doel om minstens 8 personen te contacteren, waarvan minstens één persoon voor elk van volgende categorieën: man -30 jaar, man +30 jaar, vrouw -30 jaar, vrouw +30 jaar, man van vreemde afkomst -30 jaar, man van vreemde afkomst +30 jaar, vrouw van vreemde afkomst -30 jaar, vrouw van vreemde afkomst +30 jaar;
- In Gent en Antwerpen was het doel om per geselecteerde wijk (overlap tussen wijken mogelijk) minstens 4 personen te contacteren, waarvan minstens één persoon voor elk van volgende

categorieën: man -30 jaar, man +30 jaar, vrouw -30 jaar, vrouw +30 jaar. Minstens één van deze personen moet van vreemde afkomst zijn.

Deze bevoorrechte getuigen werden geïdentificeerd door elke geïnterviewde persoon het raster (tabel 3) te laten opvullen met namen die gecontacteerd kunnen worden. Uit deze lijst worden dan personen geselecteerd voor de categorieën waarvoor nog geen getuigen is gevonden.

Tabel 3. Raster voor de selectie en opvolging van bevoorrechte getuigen per gemeente

		Man	Vrouw
Belg	- 30 jaar		
	+ 30 jaar		
Persoon van vreemde afkomst	- 30 jaar		
	+ 30 jaar		

2.4 Variabelen van de mapping

Het doel van de mapping was om een overzicht te krijgen van de organisaties die aanwezig en actief zijn op lokaal niveau en om enkele eenvoudige gegevens van deze organisaties te verzamelen. Met het ook op volgende onderzoeksstappen (een enquête) werden gedetailleerde contactgegevens van de organisaties en indien beschikbaar ook een contactpersoon in de organisatie (voorzitter, coördinator, ...) in kaart gebracht.

a) Basiselementen database

Nr	Variabele	Omschrijving
1	ID	Wordt automatisch toegekend
2	Data aangepast	Zijn de data die geïmporteerd werden uit databases bekeken en indien nodig aangepast door de onderzoeker?

b) Basisgegevens organisatie

Nr	Variabele	Opties	Omschrijving
3	Maatschappelijke naam	Open veld	Officiële naam zoals geformuleerd in de kruispuntbank ondernemingen
4	Roepnaam (if)	Open veld	Optioneel - indien anders
5	KBO-ondernemingsnummer (if)	Open veld (numeriek)	Het ondernemingsnummer van de organisatie: bron: kruispuntbank ondernemen (in theorie alle organisaties met personeel + alle organisaties die geen feitelijke vereniging zijn)
6	Categorie	Welzijn Sociaal-cultureel Sociale economie burgerinitiatief	Meerdere opties mogelijk

7	Sector	Open veld	Te coderen uit lijst NACE-BEL: alle 5-digit codes ingeven die beschikbaar zijn, voor RSZ (en indien niet beschikbaar BTW) activiteiten (neem de NACE 2008 codes!)
8	Werkingsveld	Vlaams/lokaal/weet niet	Meerdere opties mogelijk

c) Organisatiekenmerken

Nr	Variabele	Opties	Omschrijving
9	Juridisch statuut/rechtsvorm	Vennootschap ³ VSO (vennootschap met sociaal oogmerk) ⁴ VZW (inclusief iVZW) Stichting Coöperatie ⁵ Vereniging (uitgezonderd vzw) Feitelijke vereniging Andere Weet niet	Indien geen statuut = feitelijke vereniging (definitie: zodra 2 of meer personen het idee ontwikkelen om gezamenlijk een ideëel doel te ontwikkelen)
10	Andere rechtsvorm	Open veld	Indien niet in lijst
11	Onderdeel van grotere organisatie?	Ja/nee/weet niet	
12	Welke organisatie	Open veld	Geef de organisaties in kwestie

d) Functies/rollen (open veld)

Nr	Variabele	Omschrijving
13	Activiteiten in onderaanneming	Open veld: noteren welke activiteiten in onderaanneming. Indien niets gezegd: leeg laten

e) Relatie met overheden

Nr	Variabele	Opties	Omschrijving
14	Erkend door overheid?	Ja/nee/weet niet	Ook metadocument per gemeente bijhouden omtrent regels voor erkenning
15	Lid van adviesraad(raden)?	Ja/nee/weet niet	

³ Hieronder vallen o.a. besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (bvba, bvba starter, ebvba, ...), naamloze vennootschap (nv), vennootschap onder firma (vof), gewone commanditaire vennootschap (gcv), economisch samenwerkingsverband (esv, eesv), burgerlijke vennootschap (bv, bv vof, bv cva, bv nv, bv bvba, ...), cva.

⁴ Hieronder vallen o.a. bvba so, nv so, es vso, ebvba so, vof so,

⁵ Hieronder vallen o.a. coöperatieve vennootschap (cv), coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (cvba, cvba so, cvba cd, ...), coöperatieve vennootschap met beperkte hoofdelijke aansprakelijkheid (cvoha, cvoha cd, cvoha so).

16	Welke adviesraden?	Open veld	
----	--------------------	-----------	--

f) Contactgegevens vestiging (open velden)

Nr	Variabele	Omschrijving
17	Straat	
18	Huisnummer	
19	Postcode	
20	Gemeente	
21	Telefoonnummer	Optioneel
22	Email	Optioneel
23	Website	Optioneel

g) Gegevens contactpersoon (open velden)

Nr	Variabele	Omschrijving
24	Naam contactpersoon (Cp)	Optioneel Volledige naam Indien VZW: voorzitter van raad van bestuur Indien geen VZW: persoon die gevonden wordt in organisatiedocumenten
25	Functie contactpersoon	Optioneel Omschrijving van zijn of haar taak in de organisatie
26	Cp – straat	Optioneel
27	Cp – huisnummer	Optioneel
28	Cp – postcode	Optioneel
29	Cp – gemeente	Optioneel
30	Cp – telefoon	Optioneel
31	Cp – email	Optioneel

h) Algemene opmerkingen en informatie

Nr	Variabele	Opties	Omschrijving
32	Bijkomende opmerkingen	Open veld	Hier kunnen aanvullende opmerkingen toegevoegd worden die nadien met het team besproken moeten worden
33	Bespreken op meeting	Ja/nee	Organisatie moet besproken worden op een meeting in team ter verduidelijking of om te kijken hoe hier mee om zullen gaan in mapping

3. Evaluatie van de mappingoefening: wat geleerd?

Doorheen de mappingoefening werd duidelijk dat de vooropgestelde methoden niet in alle gevallen en gemeente eenduidig konden worden toegepast en dat sommige methoden meer succesvol waren dan anderen. Problemen en twijfelgevallen die doorheen de mappingoefening naar voren kwamen werden door de betrokken onderzoekers uitvoerig besproken op regelmatige overlegmomenten, waardoor tijdige bijsturing mogelijk was en een gelijkaardige aanpak en kwaliteit van de mappingoefening de verschillende gemeenten en over de verschillende onderzoekers kon waarborgen. Ook in de laatste fase, waarbij de data van alle gemeenten werden samengelegd, werd nog voldoende tijd en aandacht besteed aan het uitklaren en corrigeren van gevallen waarin er verschillende aanpak of mapping was gebeurd tussen onderzoekers.

Deze uitvoerige en tijds –en arbeidsintensieve mappingoefening was een voortdurend leerproces, waaruit we de volgende globale bevindingen mee nemen op vlak van de methode en aanpak van de mappingoefening, afbakening van de te mappen organisaties en classificatie van de gemapte organisaties.

3.1 Methode van dataverzameling

Bestaande lijsten/secundaire bronnen

Belangrijkste bron: lijsten van verenigingen op gemeentewebsites

De lijsten van verenigingen en organisaties in de gemeente op de gemeentewebsites bleken in de meeste gemeentes de belangrijkste bron te zijn en een goed startpunt voor de mapping. Hierbij dienen wel direct de nodige kanttekeningen gemaakt te worden:

- Niet in alle gemeenten zijn dergelijke lijsten online beschikbaar. Wanneer deze niet online beschikbaar waren, bleek het vaak ook moeilijk om een dergelijke lijst via de gemeente op te vragen (wegens niet bestaande of redenen waarom ze deze lijsten niet publiek wouden maken).
- Deze lijsten bevatten vaak slechts beperkte informatie over de vereniging of organisaties (soms beperkt tot de naam van de organisatie).
- De informatie beschikbaar in deze lijsten is vaak niet helemaal correct en up-to-date. Sommige organisaties zijn gestopt, contactgegevens zijn vaak foutief (zeker de contactpersoon), fouten in het doorlinken naar de website van de organisatie, etc.
- Deze lijsten zijn vaak gebaseerd op een (oud) bestand van de gemeente op basis van de subsidieaanvragen en aanvragen tot erkenning van de verenigingen. Uit gesprekken met ambtenaren komt naar voren dat er vaak geen concrete afspraken zijn over wie verantwoordelijk is voor het aanvullen en up-to-date houden van deze lijsten op de website, of wie deze beschikbaar heeft gemaakt. Aangezien deze lijsten vaak gebaseerd zijn op erkenningsaanvragen impliceert dit ook direct dat deze lijsten niet noodzakelijk alle actieve verenigingen in de gemeente omvatten.

Het bleek dus dat deze lijsten een zeer goed startpunt vormden voor de mapping, maar zeker niet als een finale en volledige lijst konden worden beschouwd. Dit werd ook duidelijk aangegeven door

ambtenaren. Bijgevolg werden nog vele andere bronnen geconsulteerd om deze lijsten van organisaties verder aan te vullen.

Aanvullende bronnen

Volgende bronnen werden eveneens geconsulteerd om de lijst van middenveldorganisaties in de gemeente verder aan te vullen:

- Lijsten van leden van adviesraden: het verkrijgen van deze lijsten was niet overal even eenvoudig of mogelijk. In sommige gemeenten stond dit netjes gedocumenteerd op de website of in online beschikbare verslagen van deze adviesraden, in andere gevallen kon dit nagevraagd worden bij een contactpersoon van deze adviesraad, in nog andere gevallen bleek het onmogelijk hiervan een duidelijke lijst te krijgen (niet beschikbaar/geen antwoord op contactpersonen/niet willen doorsturen).
- Kruispuntbank ondernemingen (KBO): geconsulteerd op basis van NACE-BEL-code en postcode – en van hieruit ook het consulteren van de statuten van de organisaties wanneer deze beschikbaar zijn.
- Sociale kaart: geconsulteerd op basis van postcode
- Goededoelen.be: geconsulteerd op basis van postcode
- Vzwdatabank: geconsulteerd op basis van postcode
- Lijst van burgerinitiatieven van Holemans/Oikos
- Lijst van FMDO: voor zelforganisaties
- Lijst van koepels voor religieuze organisaties: voor parochies: kerknet, voor moskeeën: via Executieve lijst opgevraagd, voor andere geloofsgemeenschappen: ODIS en federaties.

Bijkomende opmerking: voor de mapping van Sint-Jans-Molenbeek bleek de lijst van de politie van verenigingen in de gemeente de beste startbron. Deze lijst bevatte echter wel veel organisaties die elders niet konden worden teruggevonden en ook online niet bleken te bestaan. Vaak waren dit louter vestigingen zonder verdere indicatie over de doelen en activiteiten, contactpersonen, ... van deze verenigingen.

GoPress

Het mappingsprotocol voorzag ook het consulteren van het GoPress krantenarchief in de periode 2014 tot 2016 aan de hand van vooraf bepaalde zoektermen, met als doel om extra organisaties te identificeren. In Molenbeek werd deze consultatie zowel in het Nederlands als Frans gedaan.

De zoektermen leverden steeds een zeer ruim aantal gevonden krantenartikelen op. Verder inspectie hiervan leidde echter tot de conclusies dat (1) onder deze gevonden artikels zeer weinig artikels waren die relevant waren, e.g. wel degelijk over een middenveldorganisatie gaan, en (2) dat dit zelden of nooit ging over een middenveldorganisatie die niet al reeds eerder was geïdentificeerd aan de hand van de bovenstaande bronnen.

Het consulteren van het GoPress krantenarchief bleek bijgevolg in alle gemeenten weinig of geen toegevoegde waarden te hebben, maar wel een tijdsintensieve zoekprocedure te zijn, aangezien de vele - niet relevante – gevonden artikelen allemaal gescreend moesten worden.

Nood aan valideren data

Doorheen het consulteren van de verschillende bronnen werd duidelijk dat er een grote nood was aan het duidelijk valideren van de data die in de lijsten gevonden werden, aangezien deze vaak achterhaald bleken te zijn: organisaties die niet meer bestaan, foutieve gegevens over de organisatie, etc.. Daarnaast gaven de geconsulteerde bronnen vaak ook niet alle informatie om de verschillende elementen die in de mapping moesten worden opgenomen, volledig aan te vullen.

Het bleek vaak moeilijk om de verantwoordelijke ambtenaren in de gemeenten te overtuigen om de gevonden data over de organisaties te controleren of aan te vullen. De belangrijkste reden hiervoor was dat ze zelf ook niet over de nodige informatie hiervoor beschikten.

Daarom werden de lijsten van organisaties en de beschikbare data hierover verder gevalideerd en aangevuld op basis van google search (en zoeken naar de nodige informatie op de websites van de organisaties) en facebook. Voornamelijk voor nieuwere organisaties en burgerinitiatieven, en voor jeugdorganisaties bleek facebook vaak een betere of zelfs enige informatiebron te zijn. Verder werden ook de gegevens in het KBO soms verder opgezocht, voornamelijk in de neergelegde statuten van de organisaties. Van een deel van de organisaties bleek ook dat er geen enkel digitaal spoor te vinden was. Wanneer er verder ook geen contactgegevens beschikbaar waren van deze organisaties op basis van de geconsulteerde bronnen, werden deze organisaties niet opgenomen in de mapping.

Random walk procedure

Voor de random walk procedure was vooraf duidelijk omschreven welke en hoeveel mensen geconsulteerd moesten worden. Wat concreet bevraagd werd tijdens de contacten met deze mensen, was weliswaar niet nader gedefinieerd in het protocol. Het ruime doel was echter wel het controleren en aanvullen van de lijsten van organisaties die gevonden waren aan de hand van secundaire bronnen en GoPress. De vijf betrokken onderzoekers zijn daardoor allemaal aan de hand van een eigen methodiek tewerk gegaan in deze gesprekken. Bij gevolg was er veel variatie in de aanpak en diepgang van de gesprekken, van enkele korte gerichte vragen ter controle van bepaalde lijsten, een methodiek om input te verzamelen over bestaande organisaties in de gemeente, tot meer diepgaande gesprekken over het middenveld en de dynamieken van het middenveld in de gemeente. Deze verschillen in aanpak bleken echter niet echt te leiden tot verschillen in de bijdrage van deze random walk procedure tot het specifieke doel van de mapping, namelijk een correcte en zo volledig mogelijke lijst krijgen van het lokale middenveld dat op dat moment actief is in de gemeente.

De random walk procedure bleek vooral waardevol voor drie zaken. Ten eerste voor het controleren van de gevonden lijsten van organisaties (e.g. welke organisaties bestaan wel nog, welke niet meer; welke organisaties zijn louter gezelligheidsgroepjes, welke zijn ook bezig met maatschappelijke verandering; etc.). Ten tweede liet deze random walk procedure toe om te gaan speuren naar het nieuwere en andere middenveld in een gemeente, die niet noodzakelijk gekend is door het gemeentebestuur en nog niet in lijsten voorkomt. De organisaties die hiermee geïdentificeerd werden waren beperkt, maar waren anders waarschijnlijk volledig onder de radar gebleven. Ten derde hielpen deze gesprekken om een beetje inzicht te krijgen in achterliggende dynamieken in het middenveld in elke gemeente (bijvoorbeeld mate van verzuiling die nog speelt, bepaalde sleutelfiguren die betrokken zijn bij

een hele hoop middenveldorganisaties, verhouding tussen organisaties en gemeentebestuur). Deze inzichten bleven uiteraard beperkt door de aard en focus van de gesprekken in deze random walk, maar hielpen soms wel om de lijsten van organisaties verder te verfijnen en soms beter te begrijpen. Daarnaast liet dit ook toe om voor heel wat initiatieven een duidelijker zicht te krijgen op wie nu de initiatiefnemer/organisator was, m.a.w. of het gaat om een middenveldorganisator, een initiatief van de gemeente of een soort partnerschap.

Wat betreft de uitvoering van de random walk procedure dienen we op te merken dat in geen enkele gemeente met het gewenste aantal personen – zoals vereist in de procedure (vooropgesteld aantal personen én verschillende categorieën van personen) – gesproken is. Dit bleek enerzijds niet haalbaar omdat het moeilijk was voldoende respons te krijgen. Anderzijds bleek dit ook niet gewenst. Na enkele – vaak zeer waardevolle – gesprekken bleek dat er al snel een verzadigingsniveau was bereikt, waarbij extra gesprekken geen nieuwe informatie meer konden toevoegen. Verder bleek ook vaak dezelfde mensen werden opgegeven als interessante personen om bijkomend te contacteren.

De random walk procedure bestond uit een combinatie van face-to-face gesprekken, telefonische contacten en het stellen van concrete vragen via e-mail. De keuze voor de methode voor het contact werd geleid door de mate waarin het gesprek nieuwe informatie kon aandragen en de beschikbaarheid van de contactpersoon.

Het merendeel van de contacten in deze random walk procedure waren gesprekken met ambtenaren bij de gemeente, verantwoordelijk voor bepaalde domeinen relevante domeinen (jeugd, cultuur, diversiteit, ...) en voorzitters van de relevante adviesraden. De gecontacteerde ambtenaren waren vaak bereid om input te geven. In sommige gemeenten voelde we enige weerstand of wantrouwen m.b.t. het meewerken aan het onderzoek. Zeker voor de ambtenaar betrokken bij cultuur en vrije tijd in de gemeente was een persoonlijk gesprek vaak mogelijk en zinvol. Algemeen bleek uit de gesprekken dat de verschillende ambtenaren vaak een goed zicht hebben op het middenveld in hun gemeente, zeker voor het domein waar zij voor verantwoordelijk zijn, en de spilfiguren die een voortrekkersrol spelen. In sommige gemeenten bleken de voorzitters van de adviesraden eveneens gemakkelijk bereikbaar, in andere gemeenten verliep dit moeizamer. Daarbij merkten we dat in sommige gemeenten de verantwoordelijke ambtenaar en voorzitter ervoor kozen om gezamenlijk het gesprek te hebben, terwijl dit in andere gemeenten net absoluut niet gewenst was. Onderliggend kwamen hieruit ook enkele aspecten over de relatie tussen de ambtenaar en adviesraad naar voren. De adviesraden die het vaakst ingingen op onze vraag tot medewerking waren de cultuurraad en seniorenadviesraad. Voor andere adviesraden was dit meer divers tussen de gemeenten en vaak gedreven door de mate waarin de adviesraad actief is binnen de gemeente. De jeugdleden bleken zeer moeilijk te bereiken voor een gesprek, zowel de betrokken ambtenaar als de voorzitters. Dit kan weliswaar deels te wijten zijn aan de periode waarin de mappingsoefening werd gedaan, net voor en tijdens de zomer, wat voor deze mensen vaak een drukke periode is (voorbereiding van de zomer, examens, etc.). Contacten met lokale politici waren in sommige gemeenten ook waardevol, in andere gemeenten bleek dit niet mogelijk of nuttig. Andere spilfiguren in het lokale middenveld, waar we naar werden doorverwezen in eerste gesprekken,

waren vaak direct bereid tot een kort gesprek over hun visie op het middenveld in hun gemeente. Het random contacteren.

Wat betreft de categorieën die vooraf onderscheiden werden om de nodige diversiteit in gesprekken te garanderen (namelijk man/vrouw, -35jaar/+35jaar, wel/geen migratieachtergrond), bleek vooral het criterium van migratieachtergrond relevant om een aanvullende blik op het lokale middenveld te kunnen kijken. Vaak blijkt toch nog dat er 2 parallelle middenvelden/verenigingswerelden actief zijn in de gemeente. Het onderscheid man/vrouw bleek niet relevant. Het leeftijdscriterium bleek vooral moeilijk te realiseren, omdat het zeer moeilijk bleek om gesprekken te hebben met mensen onder de -35 jaar. Dit kunnen we opnieuw deels linken aan de timing van de mapping, en anderzijds is dit ook te wijten aan het feit dat we wouden spreken met voorzitters etc., een groep die vaak al iets meer ervaring heeft, en daardoor ook iets ouder is.

Het concrete aantal gesprekken dat plaats heeft gevonden, varieerde sterk van gemeente tot gemeente. Dit werd gestuurd door het gevoel van het bereiken van een verzadigingspunt en was afhankelijk van de grootte van de gemeente (en het middenveld in de gemeente), de waardevolheid van de gesprekken en de mate waarin nog nieuwe relevante contactpersonen naar voren werden geschoven in de gesprekken (zoals spilfiguren).

3.2 Wat te mappen?

Doorheen het mappingsproces bleek dat er, ondanks de afbakening die vooraf gemaakt werd van een middenveldorganisatie en burgerinitiatief, toch nog heel wat twijfelcases naar voren kwamen. Deze werden besproken met de hele groep van onderzoekers tijdens de regelmatige overlegmomenten over de mapping, om hierover duidelijkheid te scheppen en te zorgen dat dit in alle gemeenten gelijkaardig werd gedaan. Ook in de finaliseringsfase van de mapping, waarbij alle lijsten werden samengelegd, werden nog enkele verschillen tussen gemeenten besproken en beslissingen genomen over bepaalde groepen of typen van organisaties. Concreet kwamen volgende zaken in deze discussies aan bod en werden volgende beslissingen genomen:

- Er waren een aantal twijfelcases waarbij het onduidelijk was in welke mate de organisatie enkel bezig was met sociale cohesie of ook dienstverlenende of politiserende rollen opneemt. Dit was vaak moeilijk te bepalen op basis van secundaire bronnen. Zo werd er beslist dat wijkcomités, buurttraden, initiatieven zoals 'wijk aan zet' enkel werden opgenomen in de mapping (als een burgerinitiatief) als deze initiatieven duidelijk meer doen dan louter hun activiteiten als feestcomité. Anderzijds werd er ook voor gekozen om sportverenigingen die overduidelijk breder actief zijn met activiteiten die binnen de definitie van middenveld vallen, ook op te nemen in de mapping.
- Heemkundige kringen en organisaties worden ook opgenomen in de mapping
- In sommige gevallen bleek het initiatief voor het oprichten van bepaalde burgerinitiatieven te komen vanuit de overheid. In dat geval werden deze organisaties niet opgenomen. Dit geldt ook voor buurtcomités en dorpsraden, speelpleinen, jeugthuizen, etc.
- Ondanks de vooraf bepaalde definiëring van een burgerinitiatief bleef het moeilijk om concreet vast te pinnen welke organisaties nu een burgerinitiatief zijn en welke niet.

- Volgende types van organisaties werden niet gemapt op het lokale niveau, maar meegenomen op het Vlaamse niveau, voornamelijk omdat hun focus en activiteiten zich veeleer op een regionaal of Vlaams niveau situeren, en niet op het lokale niveau.
 - Sociale en beschutte werkplaatsen
 - Verscheidene 4de pijler organisaties
 - Welzijnsinstellingen (maar CAWs en welzijnsschakels werden wel lokaal gemapt)
 - Federaties, regionale organisaties en Vlaamse middenveldorganisaties die toevallig hun vestigingsadres in de gemeente hebben.

Daarnaast werd wel afgesproken dat afdelingen van mutualiteiten en vakbonden wel werden opgenomen in de lokale mapping, omdat deze vaak toch ook op het lokale niveau actief zijn (bv. Betrokken in bepaalde adviesraden).

3.3 Bijkomende issues in dataverzameling

In sommige gemeenten waren ambtenaren weigerachtig om lijsten van verenigingen en hun contactpersonen te delen omwille van **privacy** redenen. In dit geval werd soms overeengekomen om enkel de informatie die ook online beschikbaar is over de organisatie te delen. In andere gevallen betekende dit dat deze lijsten helaas niet beschikbaar waren voor onze mappingsoefening.

Een tweede en belangrijke vaststelling in de mappingsoefening was de **grote tijdsinvestering** die hiervoor nodig was. Vooral het feit dat veel bestaande lijsten niet up-to-date waren en deze informatie dus vaak opnieuw gecontroleerd moest worden – vaak op de websites van de organisaties – en het ontbreken van veel informatie in bestaande lijsten – die per organisatie opgezocht moesten worden, maakte dit een uitgebreide oefening.

3.4 Herclassificatie

Bij het samenleggen van de mapping van alle gemeente werd duidelijk dat het classificatiesysteem dat tijdens de mappingsoefening gehanteerd was (sector: welzijn, sociale economie of sociaal-cultureel én NACE-BEL code) eigenlijk niet toeliet een gepast onderscheid te maken tussen de verschillende soorten organisaties die opgenomen waren in de mapping. Elk van de onderzoekers had ook een extra categorisatie toegevoegd die meer detail toeliet. Daarom werd er besloten een extra variabele aan de mapping toe te voegen die de organisaties duidelijker onderverdeeld in verschillende categorieën.

Om deze classificatie te ontwikkelen werden de verschillende opdelingen die de onderzoekers zelf gemaakt hadden samengenomen en gekeken naar welke categorieën overeenstemmen en welke niet, waar er overlap of twijfel was, etc. Ook de categorieën zoals gebruikt in de Vlaamse mapping werden hierin meegenomen. Hieruit werd besloten om alle organisaties op te delen op basis van 3 types van variabelen: thema, doelgroep en ideologisch. Organisaties worden sowieso aan een categorie binnen de variabele thema toegewezen. De variabelen doelgroep en ideologisch worden enkel aangeduid wanneer ze duidelijk aanwezig zijn. Vervolgens werden deze categorieën al steekproefsgewijs getest in het mappingsbestand en zo verder op punt gesteld zodat alle onderzoekers op eenzelfde manier de organisaties classificeren. Daarna werden alle gemapte organisaties in dit nieuwe classificatiesysteem

ondergebracht (door de onderzoek verantwoordelijk voor die gemeente). Organisaties waarvoor het onduidelijk was, werden in groep besproken. De nieuwe classificatievariabelen kunnen gevonden worden in tabel 4.

Tabel 4. Nieuwe classificatie van organisaties en verenigingen

<i>Thema</i>			
Nr	Subnr	Categorie	Subcategorie
10		Overige	
11		Gezondheid en ziektepreventie	
12		Beroep en werk	
13		Ecologie	
	131		Ecologie (incl. volkstuinen etc.)
	132		Natuurbehoud
	133		Mobiliteit
14		Ontwikkeling (noord-zuid, fairtrade, etc.)	
15		Vrede (incl. oudstrijdersverenigingen)	
16		(mensen)rechten	
17		Armoede & sociale cohesie/integratie	
	171		Serviceclubs / liefdadigheid
18		Sociaal cultureel werk (vormingswerk, cultureel werk, sociaal emancipatorisch)	
19		Politiek	
20		Buurt, stad, wijk	
21		Intercultureel samenleven	
<i>Doelgroep</i>			
Nr	Subnr	Categorie	Subcategorie
30		Overige	
31		Jeugd (= tot 35 jaar)	
	311		Jeugdbewegingen
	312		Studentenverenigingen
32		Ouderen	
33		Vrouwen	
34		Etnisch-cultureel	
35		Zorgbehoevenden	
36		LGBTQ	
<i>Ideologisch</i>			
Nr	Subnr	Categorie	Subcategorie
50		Overige	
51		Katholiek (expliciet)	
	511		Katholieke traditie
52		Andere christelijk	
53		Islam	
54		Joods	

55		Spiritueel – new age	
56		Socialistisch	
57		Liberaal	
58		Vlaams-nationalistisch	
59		Vrijzinnig	

Sociale economie

Nr	Subnr	Categorie	
70		Overige	
71		Arbeidszorg	
72		Lokale diensteneconomie	

Burgerinitiatief?

Antw.	Subnr	Categorie	
Ja		Wel burgerinitiatief	
Nee		Geen burgerinitiatief	

ONTWERP

4. Algemene bemerkingen en conclusies

Het opzetten van de mappingsoefening en de concrete beslissingen met betrekking tot de definiëring van middenveldorganisaties, selectie van sectoren, selectie van gemeenten, keuze van methode, etc. zijn de gevolgen van het zoeken naar een balans tussen de nood aan een brede en diepgaande mapping enerzijds en beschikbare middelen, tijd en informatie anderzijds. Hierbij was het doel om via de mapping een breedbeeld te krijgen op de variaties in het lokale middenveld in heel Vlaanderen. De mappingsoefening was een iteratief proces dat de nodige bijsturing nodig had doorheen de oefening. Nauwe opvolging en regelmatig overleg lieten dit zeker toe.

Deze mappingsoefening enkele concrete beperkingen. Ten eerste konden via deze mappingsoefening slechts een beperkt aantal variabelen of gegevens over de organisaties in kaart gebracht worden. Dit laat ons bijgevolg slechts beperkt toe om een morfologie van deze organisaties te beschrijven. Ten tweede is deze mapping een momentopname en laat dit niet toe om veranderingen en evoluties in het lokale middenveld verder te onderzoeken. Ten derde lag de focus op het in kaart brengen van een beperkte set van zeer concrete en objectiveerbare variabelen. Daardoor laat deze mapping echter soms niet toe om meer relevante of innovatieve dynamieken of aspecten van het bredere lokale middenveld in de onderzochte gemeenten in kaart te brengen. Vanuit de gesprekken in de random walk procedure kwamen sommige van deze zaken reeds beperkt in het vizier van de onderzoekers, maar de mappingsoefening had niet het doel, noch de nodige methoden, om deze bevindingen verder uit te diepen. Een integratie van de data verzameld in deze mappingsoefening met data uit survey(s) en bevindingen uit focusgroepen kunnen een grote toegevoegde waarde bieden.

5. Bibliografie

- Belfius. (2007, augustus). Sociaaleconomische typologie van de gemeenten - lokale financiën. Belfius Bank en Verzekeringen. Geraadpleegd van https://www.belfius.be/publicsocial/NL/Media/Typologie_NEW_nl_tcm_31-36262.pdf
- FOD Economie. (2011). NACE-BEL 2008 Economische activiteiten nomenclatuur, met toelichtingen. FOD Economie, Algemene directie statistiek en economische informatie. Geraadpleegd van http://statbel.fgov.be/nl/binaries/NACE-BEL%202008_NL_tcm325-262255.pdf
- Noy, F., & Holemans, D. (2016). Burgercollectieven in kaart gebracht. *Oikos*, 78, 69–81.

ONTWERP